

Dissertatione solenni medica cautelas nonnullas medico-politicas in praxi clinico-forensi observandas / ... subjiciet respondens Christ. Guilielmus Siegfried.

Contributors

Siegfried, Christian Wilhelm, 1703-
Coschwitz, Georg Daniel.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Joannis Christiani Hilligeri, [1726]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jar9sv5x>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

AUTELAS NON- LLAS MEDICO-POLITICAS N PRAXI CLINICO-FO- RENSI OBSERVANDAS

ADSISTENTE SUMMO NUMINE
CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORUM ORDINE

PRÆSIDE
O. GEORGIO DANIEL
COSCHWITZ,

DOCT. ANATOM. CHIRURG. ET BOTAN. IN ALMA FRIDERI-
PROFESS. PUBL. ORDIN. ET POTENTISS. PORUSS. REGIS IN COMITA-
ANSFELDENS. ET APUD PALATINOS HALENS. PHYSICO MERITIS-
SIMO. ACAD. CÆSAR. LEOPOLD. NAT. CUR. COLLEGA
LONGE DIGNISSIMO,

PATRONO PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO OMNI
OBSERVANTIÆ GENERE PROSEQUENDO

PRO GRADU DOCTORIS
ISQUE IN ARTE SALUTARI HONORIBUS INSIGNI-
BUS AC PRIVILEGIIS MORE MAJORUM SOLENNI OBTINENDIS

Anno M D C C X X V I. D.

Januar.

H. L. Q. C.

Publicæ ac Placidæ Eruditorum Disquisitioni subjiciet

AUCTOR RESPONDENS

CHRIST. GUILIELMUS SIEGFRIED.

SONDERSHUSANO - THURINGUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,

Typis, IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

PRO GRADU DOCTORIS

PROOEMIUM.

Non est, cūr mireris for-
san L. B. argumenti huius diffi-
cultatem, a medico iuniori sus-
ceptam, quæ fortassis Practi-
cum veteranum & exercitatis-
simum postulare: & lubens
fateor, rei magnitudinem exi-
gere talem: verum enim vero, cum non tam fa-
cile mihi persuaderi patiar, Theoriam veram mul-
tum distare a Praxi medica (quippe speculativam
hic non intelligo, utpote spuriam) sic quoque ex
affidua librorum lectione, & virorum experien-
tissimorum voce viva, praxin non spernendam ac-
quiri posse, non sine ratione existimo. Longus
enim annorum tractus non efficit medicum, nec
barba promissa, sed observationum diligens & ac-
cutata consideratio. Equidem nullus dubito, quin
propria observatio in praxi nos reddat firmiores,
& morbis curandis cordatiores: quicquid demum
A 2 horum

horum fit nihil tamen medici iunioris auctoritati ac fidei de rogatur ex rationibus antea allatis. Hac igitur spe fretus, me pro virium mearum exilitate & modulo, de materia in praxi persæpe obvia cogitantem, certo certius veniam impetraturum fore arbitror, etiam si hoc in argumento minus sum exercitatus : accedit innocentissimus finis, nam profero, quæ potui, tantum ut videam, quid humeri ferant, quidque ferre recusent. Tantum enim abest, ut in hisce pagellis Cautelas Medico Politicas omnibus numeris absolutas me scripsisse, mihi temere præsumam, quippe quæ ab ingenii mei acie nullatenus erunt expectandæ, ut quædam potius speciminis loco, ad profectus explorandos in medium prolata, animo cernas, quæ, æqui bonique consulas, decenter rogo. Universam artem medicam duobus fulcris, ratione puta atque Experientia, esse superstructam, prudentiores medici omnes iamdudum scivere, & etiam num sciunt. Sane, non opus fore opinor, hic iusto esse prolixiorem in recensendis huius asserti encomiis, hinc inde a Viris celeberrimis literarum monumentis consignatis, sed una tantum dissertatio (*) sub VIRI Gravissimi æque ac Experientissimi Dn. D. Schacheri, Præceptoris mei ea qua par est animi submissione ac reverentia æternum colendi, Præsidio habita omnium ad instar nobis esse potest, ad quam B. L. iam remittam; ut ut autem unicuique felices in

(*) *De recto Rationis atque Experientie usu in Praxi clinico-forensi.*

in arte salutari progressus facturo, hisce binis instructum cruribus incedere, per quam sit necessarium, alias enim alterutro horum deficiente valdopere claudicabit; sic eum quoque poenitentiam subire vix credo, qui rationis atque experientiae ductu, cautelas sibi politicas comparat, easdemque in Praxi clinico forensi non sine insigni adhibet utilitate: tunc enim medicum futurum, requisitis ex Galeni mente debitis ornatum, misericordem, piū, non adulatorem, nec nimis ferium, & sic porro, in methodo medendi fore feliciorē, quis quæso inficias ibit? & Scaliger medicum recte descripsisse videtur, *quod oporteat esse virum doctum, probum, Deo fretum lenem diligentem, non sua vel scientia, vel successu felici tumidum, aut pecunie deditum*: & Clarissimus Bohn. (*) his adhuc addit sensuum tam internorum quam externorum acumen, e. gr. oculorum aciem, dantur enim morbi non pauci, ad quos rite cognoscendos diiudicandosque oculus hebetior pervenire haud potest. Ne autem limites transgredi viderer, vela contraho, meque ad magis necessaria, pro virium debilitate enucleanda, accingo Deum autem T. O. M. ardendissimis imploro precibus, velit hunc qualem cunque conatum & reliqua mea studia gratiose dirigere ad sui Divini Nominis Gloriam proximique salutem; Te vero L. B. (si quis futurus)! maxime rogatum cupio, velis hunc levem laborem, & ingenii mei primitias sereno adspicere vultu; & si quid in hac

A 3

tra-

(*) *De sciscitation* p. 134.

tractatione fuerit omiffum, vel minus accurate prolatum, illud tenuitati ingenii mei condonare, de reliquo autem, ne Iovem omnibus ac fingulis placere, optime perſpectum habeo.

I.

QUamquam ex ſufficientibus rationibus ſuperfluum reputarem, in antecellum vel Praxeos Clinico-Forenfis, vel Cautelarum Medico Politicarum descriptionem, aut uberiores definitionem præmittere, nihilo minus tamen, ut mori recepto ex aliqua parte ſatisfacerem, æquum iudicavi, ut generaliter Tituli Diſſertationis rationem redderem. Hanc ob cauſam rem omnibus notam in memoriam revocare licebit: quod nempe Praxis medica, a multis retro annis, diſpeſci ſoleat, in clinicam, atque forenſem: quarum illa circa ægrotantium lectis affixorum viſitationem, curationem verſatur; hæc autem circa varia Medici officia, in Foro iuridico ſimul occurrentia, occupata eſt. Quæ ultima, quamvis more recepto, ſtrictius Medicos officia publica gerentes, i. e. Phyſicos civitatum, aut provinciales, reſpiciat, non minus ita comparata eſt, ut ſæpe ſæpius a reliquis etiam Practicis, in officiis publicis nondum conſtitutis, exerceri debeat. Quapropter in præſenti utramque coniunxi, (licet de cætero unaquæque ſuis includatur limitibus, & ſub certis reſpectibus ſeparata maneat) tanquam in uno ſubiecto, Medico nempe concurrentem. Cum
autem

autem nemini ignotum fit, Medicum ad felicitatem optatam in utraque obtinendam, principaliter quidem & primario instructum esse debere necessaria artis scientia, quam exercere cupit; verum hanc solam haud totum absolvere negotium, nisi in vita communi, & exercitio praxeos, prudens quoque accedat rerum variarum in vita communi occurrentium, pensatio, morumque secundum illas circumspecta adplicatio: quo respectu Medicus se omnibus partim ut eruditum & peritum, partim ut conversatione dignum gratumque, & pro necessitate sese accommodantem, commendat: non extra oleas me vagaturum iudicavi, si cautelas quasdam animo ponderarem, atque proponerem, quarum observatione aliquis in praxi medica constitutus, felicitatis practicæ, si non summum fastigium, haud mediocre tamen punctum & gradum, sibi acquirere possit. Has Cautelas Medico-Politicas ideo appellavi, quoniam ex duplici fundamento, ipsa nempe scientia medica, & politica vivendi ratione originem capiunt, & Medicum tam quoad ipsam artem exercendam, quam quoad politicam cum aliis conversandi rationem; commendatum reddere possunt. Quibus præmissis nunc ipsa principaliora argumenti propositi capita aggredior, singulasque circa singula, cautelas pro virium modulo enucleabo.

II.

Non paucos esse Medicos inter atque Chir- *Cautela in*
 rurgos, graviter in renunciando hallucinantes, & *renunciando*
 ipse

ipse insulsæ relationes, passim literarum monumentis consignatæ & quotidianæ Collegiorum publicorum quærelæ fatis superque testantur. In præsentiarum me illum haud geram, qui vobis, Commilitones æstumatissimi! methodum bene & docte renunciandi docere sibi præsumat, utpote quæ alios sublimioris exigit ingenii, quippe artem renunciatoriam omnium esse difficillimam, cum clariss. Ammano (*) affirmare nullus dubito, requiritur enim *κρίσις ἀνυπόκριτος & ἀσύγκριτος*; sed potius cautelas non nullas circa præclaram hanc artem in medium proferam, quibus pro lubitu cultiores ac politiores adiici possunt. Fundamenta autem huius artis quod attinet, iure meritoque ex Anatome, Physiologia, Pathologia, & ut omnia colligam, ex omnibus medicinæ pætibus depromi debere, firmiter credo, ideoque unusquisque tale munus in se suscipiens, has probe teneat perspectas cognitatasque, vel me silente nemo non facili perspicit negotio. Hanc cognitionem excipiunt conscientia atque iudicium innuente Paræo (**) casus enim semper a se invicem probe sunt distinguendi, quippe alii medico cum chirurgo & iudicio forensi sunt communes, alii proprii magis ad medicum solum spectant, v. gr. Affectus corporis interni, si quando renunciare debet practicus de gravitate partu legitimo vel illegitimo physice non moraliter considerato, de virginitate amissa, fascino,

(*) c. f. *Medic. eius crit.*

(**) in *Tract. de renunciat.* p. m. 653.

cino, aliisve pene infinitis, tunc subiectum & circumstantiæ semper peracri ponderandæ veniunt iudicio, ne temere morbi graviores huc referantur, vel præmemorata horum loco ponantur, ideoque inspectione circumspecta, & examine brevi, eoque sufficienti & accurato, effata sunt facienda. Sic quoque medicus conscientiosus non movetur autoritatibus & præiudiciis aliorum in renunciando, nec præconceptis hypothesibus; multo minus argutiis advocatorum, qui pro suo officio nil quicquam omittunt, quod ad defensionem facit reorum; neque exemplis hinc variis allatis, qui evasere simili, vel maiori labe, plaga, vulnere &c. probe secum reputans, distinguendos esse casus extraordinarios, insolitos, ab aliis, hi enim non constituunt axioma universale, ideoque ex rebus manifestis & circumstantiis obviis deponit. Senior medicus semper prævalere solet juniori in renunciando, utpote maioris sine dubio peritiæ, hæc autem ex fama prudentum, non plebeiorum, iudicanda: cum de reliquo iuniori eadem fides sit tribuenda, si modo reliqua requisita adscientiam, & conscientiam spectantia, non deficient. Cautè, circumspectè, & præmeditate omni tempore deponat medicus, quantum enim præfestinata renunciationes, noceant, proh dolor! locuples testatur avtopsia: nihil igitur proferendum, quod non satis digna meditatio, iudicii que maturitas elaboraverit. Prolixitatem quoque evitet in deponendo medicus, nisi in controversiam causa rapiatur, per
B
neceffe

necesse est; prius vero si contingat, renunciantem oportet esse cum in genere paratum ubique ad ulteriorem instantiam respondere, tum si a parte contraria responsum desideretur, suam responsionem semel datam, vel illustrare, vel firmis argumentis corroborare. Non tam affirmative vel negative; verum cum rationibus dubitandi & decidendi, saltim præmeditate & simpliciter respondendum. Prævia sectione, præprimis particulari seu speciali, & circumstantiis ad punctum lethali-tatis, argumenta renunciationis debent esse strin-gentia, illativa, demonstrantia: De medico depō-nente, obstetricibus deponentibus, de renunciati-onum instrumentis, modo renunciandi & sic por-ro, plura legi merentur in Clariss. Bohnii Tract. de medici officio dupl., sequitur nunc nonnihil con-templemur practicum iuniorem, cum aliis Medicis in consultando.

III.

Cautela er-
ga alios Me-
dicos in con-
sultationi-
bus.

Per bene Iul. Cæsar Claudinus (*) de Con-sultationibus iudicat: *Consultandi munere, inquit, quemadmodum nullum inter omnia Medicorum officia est illustrius, utpote quo solo, a doctis medicis indocti discer-nuntur, nullum, quod maiorem ægris adferat uiilita-tem; ita quoque nihil est in Medicina universa consultan-di methodo difficilius.* Nolo iam hic iusto scrupu-losius inquirere, quia consultationes sunt medico-rum conventus ad deliberandum de statu morbi, & medicamentis ægrotanti propinandis instituti, utrum

(*) in Lib. 1. de ingressu ad infirm. Cap. IV.

utrum medicus iunior semper veterano, in iudiciis circa ægrotantes ferendis parere, & oraculo quasi delphico, cœcam adhibere debeat fidem, nec ne? præcipue, quia permultis pro autoritate hoc vel illud esse agendum, vel omittendum, & stare pro ratione voluntatem, est in consuetudine, quibus tamen e diametro contrariatur Hippocrates (*); & si practicus iunior paucula tantum ratione convictus, illorum consiliis addit, illico a sua versatili lingua, aut credulitate de se stolidi hæc provenire, minus considerate adseritur. Sane me non latet, rem ipsam loqui in consultationibus, cum Viris rationem & experientiam ita coniungentibus, ut de illorum assertis, dubitandi parum vel nihil solidæ rationis succurrat, omnino tunc temporis nostrum esse palmam dare; cur autem omnibus ac singulis, annis tantum, minime vero experientia rationali provectis, medicis puto veteranis, silentium quasi quinque annorum præstamus, & iunioribus omnem modeste contradicendi autoritatem denegare velimus, ut nihil dissimulem, causam non video satis aptam atque idoneam. Ne autem quis sibi inaniter persuadeat, ac si a me prolata, ex immaturo quodam in veteranos fervore essent scripta, vel linguam, candescentem mentem præcurtisse, necessarium duxi, verba famigeratissimi Bohnii his adiicere (**)

Si cum iunior inquit, & minoris adhuc famæ concurrat Senior ac

B 2

cele-

(*) in aph. VII. p. m. 6.

(**) de Consultationibus p. 112.

celebrior, quamvis ille, & ægri & veritatis magis amans sit, mentisque acumine, studiis & opere, hunc longe superet: hic opinione vulgi, & quod verbis suis, vel ut ab oraculo productis, undique credatur, nimis confusus, de iunioris rite ac perite peractis male sentit, & quasi inepte ac sinistre medelam hic hætenus administravit, mordicus pandit. Quid quod? hæc tandem eruettare verba non erubescunt: Der gute Herr Doctor ist noch so jung, und dieser Krankheit nicht gewachsen; quasi vero eiusmodi senes morosi, ac difficiles essent peritiores prudentiores iunioribus, quod quidem optandum, & nullatenus quoque negandum, quando scilicet nobis res est cum viris supra memoratis; quid vero de his postremis, quos magis laude, fama ac arte senescere videbis, sentiendum, prudentioribus diiudicandum relinquo. Sed e diverticulo in viam revertamur. Quemadmodum igitur medicus conscientiosus, in aliorum accessum merito consentit, imo quandoquidem hunc proponit, tum ad se sublevandum, tum quoque ægro satisfaciendum, in primis, si conventus hi circa Magnates, aliosve, in casibus dubiis ac momentosis instituantur, ut testes bene actæ rei habebat; sic quoque non parum honoris atque laudis sibi conciliabit, quando cane peius ac angue fugit contentiones, utpote quæ maxime dedecent medicum, præsertim ægris ipsis, vel aliis arbitris præsentibus. Consultius itaque consultationes fiunt remotis omnibus arbitris, quippe plerumque accidere solet, ut occasione disceptandi obor-

oborta, quia unusquisque suam hypothesin strenue defendit, ægrotantes tandem ore rotundo dixerint: Sie sind ja selbst nicht einig mit einander, wie wollen sie mir denn helfen. Certe quanta, eaque pernicioſa ex his litibus in medicinam redundarunt mala, verbis exprimi dignis haud potest: & Vir quidam, alias non in celebris, tales contentiones non incongrue certamina desperata appellat, hisque adhuc superaddit, discordiam medicorum, mortem esse ægrorum. Ad directorium quod attinet, fane illud peroptato fieri potest, quando unanimo concluso facto, vel uni præſenti, vel a præſentibus per vices & communicationem amicam perficitur; utut igitur medicus prudens, omnes præmemoratas inutiles disceptationes, quæ, num inanis gloriolæ captandæ gratia, vel ex alia nescio qua causa inſtituantur, hic non determinare audeo, flocci pendit, probe animo perpendens, præſtare, decem conſervare, vel manu tenere in dignitate, (ut ita dicam) quam unum opprobrio deridendum præbere; ſic quoque proriſus exhorreſcit in imputationibus temere factis, cum nihil turpius ſit ac deteſtabilius calumniatore, uti quoque Cœus noſter (*) brevibus, ſed perdocte ante oculos ponit. Permulta adhuc ſuperesse reſeſſenda de medici officio tam in conſultationibus, quam aliis propemodum infinitis caſibus, me non latet; verum enim vero & pagellarum anguſtia & viri-

B 3

um

(*) in aphor. 5. p. m. 4.

um mearum exilitas id prohibent, opus enim foret immensi laboris; si ideo cuipiam plura hac de materia legere lubeat, ad Clariss. Bohn. remitto, (*) pedem nunc promoturus, & pro virili medicum iuniorem circumspectum, erga pharmacopœas & chirurgos, succincte contemplaturus.

IV.

*Cautela
quædam cir-
ca pharma-
copœos &
Chirurgos.*

Artem pharmaceuticam, seu Chimiã, utpote a pharmacopœis nobis ereptam, iure meritoque vocari posse manum dextram medici, nemo tam audacter, nisi in medicina hospes, inficias ibit, quippe tam in praxi clinica, quam forenfi, artis huius non satis laudandæ, usus est latissimus. Quando enim casus proponuntur medicamentis interentorum, ut de iis incorrupte iudicare debeamus, & ad quos expediendos, iudicio pharmaceutico-chimico maximopere opus est, nonne quo melius tunc medicamentorum præparationem habemus perspectam cognitamque, eo certius quoque de illorum operandi viribus possumus sententiam ferre? & maxime est dolendum, non paucos esse medicorum hancce artem plane nauci facientes, potius in eo consistere pharmacopœi officium autumantes, ut pro ægrotantibus medicamenta usu alia præparet. Beatæ verò memoriæ Bohnius (**) recte adserit, medicos medicamentorum præparatione evadere peritiores, hacque medicinam quotidie auge-

(*) de off. med. dupl. p. m. 112. seq.

(**) de off. med. dupl. p. 441. & 449.

augeri, & idem fatetur, chimiam esse artem, quæ sub obscuris adhuc premeretur tenebris, in qua addiscenda, quo plures fecimus profectus, inquit, tanto maiores difficultates a nobis superandas, quotidie observamus, ut taceam, semper medicum oportere scientia ac prudentia antecellere pharmacopœum, quod vero nullo modo fieri potest, nisi probe calleat chimiam. Suam dignitatem medicus primo omni tempore cordi habere debet, & quia manus sibi auxiliatrices semper porrigunt Medicus atque pharmacopœus, distincta eorum debent esse officia, ne limites transgrediatur uterque. Nimiam igitur Medicus cum pharmacopœo evitet familiaritatem, quæ parit contemptum, per opus est. Præscripturus medicamenta, exacte nosse debet omnia ac singula ex pharmacopolio habenda; si autem quædam in officina non exstarent, alia his sunt quidem subordinanda, sed consilio & approbante medico. Hic quoque silentio non est prætereunda pharmacopœorum quorundam nimia fiducia in suos discipulos, horumque levitas ac negligentia, leguntur enim exempla detestanda potius atque abominanda, quam enarranda, ubi huius vel illius medicamenti loco aliud, tam ægrotantis viribus, quam medici intentioni plane contrarium, ac nociferum substituerunt. Quanta sit vis in herbis ac radicibus, in vulgus est notum, & quanti eheu! non committuntur errores in pharmacopoliis, & in collectione & harum dispensatione? unicum tantum in medium proferre lubet exemplum, a practico non incelebri nordhufano

fano observatum', (*) nimirum, radicis Belladonnae exiguum frustulum, loco cichorii propinatum, dira & horrenda symptomata in duorum hominum corporibus excitavit, plura de huius radicis effectulectione digna, in supra laudati viri Diatribe prostant. Hæc similiaque medici iunioris fidem ac famam infringere possunt, nisi formulas præscriptas diligenter literis mandaverit, ut necessitate urgente hisce se purgare valeat. Luxuries quoque in ceremoniali, uti vocant, merito in formularum præscriptione evitanda, & titulis semper respondere debet res pharmaceutica ipsa, & vice versa. Progressum nunc facio ad Chirurgiam, quæ non adeo inconcinne manus medici sinistra nuncupatur, quos enim nec Diæta nec Pharmacia sanat, ferrum & ignis seu Chirurgia restituit. Medicum esse directorem ac iudicem rerum chirurgicarum, nemo non novit, & neuter sine altero subsistere per omnia potest. Certe, nolo iam fuse disputare, cum chirurgia hodie a medicinæ corpore sit avulsa, an ipsiusmet medici sit, auxiliatrices præbere manus, perficiendo operationes, quam sententiam tueri videtur Clar. MVYS (**); neutiquam vero exercitium manualium operationum medico dedecori esse, HIPPOCRATES, GALENUS, CELSUS, aliique magni nominis Viri, qui insignem sibi famam laudabili hac opera acquisivere, fatis

(*) in *Diatribe Botanico-Medica de Belladonna* p. m.
26. seq.

(**) in *praxi chirurg. Barbet.*

fatis superque testantur. Ergo cum medici non tantum sit, exacte habere perspectas operationes chirurgicas, sed & quando usus & res postulat, ut solertem se dare queat, magna cum laude operationes quædam hæroicæ ab illo exercentur; accedit, cum creberrimæ, ac abominandæ magis, quam exponendæ sit observationis, quod barbitonorum nostrorum quam plurimi, ne calvariam quidem sine meningum ac cerebri dilaceratione aperire, nec abdominis integumenta, sine intestinorum læsione incidere queant. Unde non uni soli ad hærendum, sed melior præferendus, qui non ex instrumentorum chirurgicorum copia judicandus & æstimandus, sed quem habitus manualis facit artificem. E quo fundamento quoque nec in cadaveris vulnerati inspectione, & plaga dijudicanda, idem medico poterit haberi par, multo minus præferri. Interim, quemadmodum nec cum pharmacopola, nec adstantibus, nec aliis quibusvis, ita quoque nec cum chirurgo est altercandum: sed sub placido & prudenti utriusque concursu, Directorium operationum chirurgicarum a Medico servandum: modo monendum, ut Medicus directorium ambiens, in operationibus ipsis, earumque administratione, non imperitior existat chirurgo. Restat unum adhuc momentum considerandum, in quo cautela per opus esse politica existimo, nempe praxis medica, a per multis chirurgorum temere suscepta: hanc quidem illis plane esse interdicens, vel me tacente omnes sciunt medici politiores, nisi sit vir,

C

tam

tam suæ artis probe gnarus, quam peritus quoque medicinæ, ita, ut morbos eorumque causas ac symptomata penitus habeat perspecta notaque, tunc enim, si eum non latet remediorum præparatio, tempore justo, loco, & dosibus convenientibus applicatio, accedit, quod hujus curationes plerumque sint felices, & ægrotantes fiducia ducti, eum accersere postularent; sane rebus sic se habentibus, cur tali viro praxin omnem denegare possimus, ut ingenue fatear, causam non video aptam satisque idoneam, imo non esse prudentiæ, affirmare nullus dubito. Ad thesin autem meam corroborandam, in mentem venit vir quidam gravissimus, qui medicamentum quoddam, a chirurgo castrensi suum, Serenissimæ Personæ, dissuadebat, & quidem diversis vicibus, quia vero vires hujus medicaminis sesquipedalibus verbis ad sidera usque efferebantur, placebat tandem illud assumere: quid fit, præter spem omnem atque opinionem Medici, medicamentum præstabat desideratum effectum, an casu, necne, de terminare nec audeo nec possum: sufficit me probasse meum assertum, quippe Medicus periculum incidebat excidendi gratia, & existimationis partem amittendi. Hæc cum vir in praxi exercitatissimus fuit expertus, quid quæso faciendum erit practico juniore? sane rem penitus inspicienti non potest esse obscurum, quod hoc in passu tam diu sit connivendum, donec hujuscemodi empirici vires totas totas habeamus perspectas, seu quid ejus humeri ferant, quidque ferre recusent, tunc

tunc enim proprio suo gladio facili negotio poterit jugulari; interea autem istiusmodi medicaſtri medicamentis, quando medicus non nocifera, vel morbo plane incongrua obſervat, prudenter vel aliud vel tanquam in ſons quidem admittit, ſed pro ſalvando proprio honore, effectum ejus nullum eſſe futurum, merito prædicit.

V.

Aggredior nun medicaſtros & empiricos, quorum noſtris temporibus tam ingens eſt numerus, *Gautela er- ga Empiricos.* ut propemodum innumerabiles exiſtant; ſed non mirum, ſiquidem haud pauci, præſertim plebejorum in ea verſantur opinione, nihil eſſe facilius medendi arte, adeoque nil impedire, quo minus etiam indoctus quivis, ruſticus & opilio, exercere hanc artem tam præclaram atque difficilem hoc pacto queat; Aſt, bone Deus! quam pauci animo perpendunt periculum, in quo & ipſi ſunt medicaſtri, & ægri, quos turpiter decipiunt. Quadrat in HOS illud Syracdiis, Cap. 3. v. 27. QUI SE INDISCRIMEN PROJICIT, PERIT IN EO; Aſt v. 24. in ILLOS: QUOD TUI NON EST MUNERIS NE TRACTES TEMERE, mihi enim non temperare potui, quin ipſiſſima B. Rivini verba exſcripſerim; præſertim vero præmemoratum dictum ſacerdotes, medicinam exercentes, & quos veſanos ac maleferiatos vocat D. Caſp. Bravo, de ovib, quam ovibus magis ſolliciti (*), probe memoriæ mandare deberent, & omne quoque perditorum hominum genus,

C 2

(*) in Tom. IXX, Reſol. & conſultat. medic. p. m. 276.

nus, e fæce sceleratorum conflatum, ne illis accidat, quod sacer codex promittit Luc. 12. v. 47. **SERVUS, QUI NOVIT VOLUNTATE DOMINI SUI, NEC FECIT EX VOLUNTATE EIUS, CAEDETUR MULTIS PLAGIS;** verum ne falcem meam in alienam messem mittere viderer, filum abrumpo orationis meæ epanorthodi-
cæ, & ad reliqua brevibus tantum consideranda me converto. Ut ut autem medicinam stabilivit empiria; ita quoque non omni ex parte hanc esse rejiciendam, firmiter mihi persvasum habeo, præpri-
mis si intelligas empiriam rationalem, seu empiri-
cam factam litteratam, methodo, non casu inven-
tam, a sana ratione fœcundatam & directam, & post
diuturnam effectuum medicamentorum explora-
tionem, ad veritatis culmen perductam, quam
me hercule! docti viri semper laudarunt, & tan-
quam naturæ consonam ad majora promoverunt.
Non ita, si experiundi rationem stupidam, errati-
cam, repetitam, adeoque nihil aliud tradentem,
quam conceptus erroneos, & placita monstrosa præ-
se ferunt; sunt verba Clariss. Baglivii (*), & stur-
mius (**) de ejusmodi farinæ hominibus perelegan-
ter egit: profecto de his diuturnas audimus que-
relas, sed frustraneas, ob sæculi morem perversum,
quod scilicet animas negotientur, & experimenta
per mortem faciant. Omnes vero artistæ chirur-
giæ, uti sunt oculistæ, Lithotomi, cancerum curan-
tes,

(*) c. f. *Prax. ejus medic.*

(**) in *diff. de Medicis non medicis.*

res, labilis leporinis medentes, sunt admittendi, & laudem merentur suam, si modo intra cancellos artis suæ, quam ex professo didicerunt, & exercuerunt, maneant, nec Medicinæ ulterius sese immisceant: præprimis cum hucusque paucissimi, & Medicorum, & Chirurgorum nostratium has operationes calleant, illi autem ordinarie a summis Potestatibus Privilegiis sint donati atque muniti. Quicunque autem ex his quoque ignorantia artis, quam affectant, stigma gerunt, iis rectius universum exercitium hujus quoque praxeos chirurgicos esset intercidendum. Sic quoque empirici mechanici sunt tolerandi sunt enim necessarii & utiles, & Hippocrates tales commendat, modo intra suos debitos terminos se contineant. Quo autem minus in enarrandis empiricorum speciebus inhæreamus, instituti nostri prohibet ratio, horum enim vastissimus est campus, & ita etiam cautelæ erga hos observandæ, erunt innumerabiles, primariam tamen (ex meo ingeniolo) constituere potest, quando quis paulo acrius in empiricorum curandi methodum, medicamenta ipsa, aliaque inquirat, tunc facili negotio, a recto tramite aberantibus, ignorantia suæ abyssum medicus prudens ante oculos ponere valet, eosque proprio jugulare gladio.

VI.

Officium pariter ac ornamentum esse medici, frequenter adire ægrotantes, atque hoc eo sæpius, quo periculosior deprehenditur morbus, neminem latere arbitor, qui numero clinicorum se adscribi

Cautela circa ægrotorum visitationem in genere,

patitur, tam ex Hippocratis mente, quam aliorum virorum præstantissimorum. Verum enim vero, ut secundum proverbium tritum, nulla regula sine exceptione, sic quoque quam maxime hic erit attendendum, ut semper ægrotantes acri contemplemur judicio, ne hisce invitis aut accedamus, aut justo tardius accessum differamus. Variant igitur visitationes pro ægrotorum desiderio & morborum diversitate, uti jam monui, duo enim cum patiuntur idem, non est idem. Haud incongrue autem me facturum puto, quando quod ad tempus visitationis attinet, illud in ordinarium & extraordinarium dirimo: ordinarium plerumque est, si facta relatione, & statu morbi cogito, mane & circa noctem adeamus ægrum, visitationes enim superflue minus sunt gratiosæ, & ægrotantium voluntas ambulatoria, & ut paucis me expediam, sane animus hic non est, certum statumque tempus determinare, potius istiusmodi munus rite obeundum, uniuscuiusque practici ingenui iudicio relinquo, qui facili negotio, tam ex necessitate morbi, quam ex conditione ægri, extraordinarium visitandi tempus determinabit: meum saltem erit, practicum in hisce versantem, & primarium visitationum finem non nihil sub examinis incudem revocare. Praxin clinicam optime exerceri quærendo, examinando & observando, nemo non facili perspicit negotio, & in hoc quoque consistit visitantis munus; ideoque cum clinici sit, sermonem apud ægrotantes instituere, non inepte materiam præ-

præbere sciscitationem morbi, directionem diætæ, præscriptionem atque usum remediorum firmiter mihi persuadeo, hic enim scopus visitationum ejusmodi clinicarum primarius est, proin Dic, Cur hic? nihil tamen obstat, quo minus tempore & loco idoneo de aliis quoque penes infirmos, vel cum his ipsis, vel adstantibus, sermonem instituas, sicque non medica tantum arte, sed amica quoque conversatione utrosque tibi devincias, vid. Cl. Bohn. (*) Quemadmodum vero curantem requirit medicum ægrotans, non nimis loquacem, sic præprimis jactantiam seu ventositatem, vitium multis admodum familiare, ut medicus evitet, per opus est, c. f. Botall. (**). Sunt enim, qui de remediorum suorum præstantia & infallibili quasi effectu, multa faciunt verba, sunt, qui omnibus morbis se esse pares audacter ostentant, cum tamen multoties eheu! locuples testetur avtopsia, istiusmodi ostentatores spe sua frustrari, quippe impossibile est, omnes ac singulos pristinae restituere sanitati: optimum igitur erit sub conditione quadam tam de morbi eventu, quam remediorum felici effectu differere, ne tale immaturum promissum practico, in primis juniore noceat, atque ex hoc permultæ aliæ molestiæ ortum trahant. Idem iudicium quoque esto de adstantibus, ægrisque ipsis, quando morborum indolem ex medico quærunt, vel an spes sit reconvalescentiæ, nec ne? an sit periculum in mora? namque his semper,

(*) de Med. decor.

(**) de Med. & ægri mun.

per, quantum possibile, dolor consolatione est eripiendus; illis vero ore rotundo dicendum, utrum fit periculosus, incurabilis & sic porro? Brevibus sic consideratis visitationibus in genere, unicum adhuc esse monendum existimo, quod, nimirum sostro dato, non statim sint relinquendi clientes, sed pro re nata, una vel altera vice redeat medicus; petere tamen debet veniam accessus. Sine ulteriori autem mora me converto ad paragraphum, Magnates ægrotantes, quantum possibile, sistentem.

VII.

Cautela circa Magnates ægrotantes.

Cum itaque de medici prudentia in aulis paucula facere verba instituerim, nisi me omnia fallunt, statim sub initium huius speciminis monui, mentem meam non esse fluviis aquam, lignaque filvis addere, exercitatis puto medicis & practicis, regulas præscribendi politicas, non sane, ut potius meas ingenii vires explorem, & futuris tantum practicis pro virium exilitate viam monstrem, qua prius cognita, eo melius sine ulteriori mora interiecta, progressus facere queant. Ante omnia igitur paulo penitius inspicere lubet morbus Magnatum, illosque, si curatu difficiliiores plebeiorum pronunciarem, etsi non omnes, tamen quamplurimos archiattrorum mecum habeo consentientes, quid, quod? multoties incurabiles existerere, eheu locuples testatur experientia. Undenam vero hoc evenit? Certe, hic non est, cur dubitemus munus medici principis suscipere; ex eo fundamento, ac si Magnatum morbi plane essent in cogniti, & diversi

versi ab aliis, ita ut nullis remediis possint coerce-
 ri, hoc non facile dixerim, differunt quidem uti
 ceteri ratione climatis, vitæ generis, ætatis, sexus
 & sic porro, hæc omnia autem medicum pruden-
 tem non latent; quod verò Magnatum infirmo-
 rum couditio sit deterior præ aliis, id omni iure,
 meritoque spuriiis adscribi posse consultoribus, fir-
 miter credo, & tunc præprimis eiusmodi adstan-
 tium imperitorum ausus experiuntur Magnatum
 medici, si remedia generosiora, v. gr. V. S. Cranii
 perforationem, paracentesin, & similia postulet mor-
 bus gravior, unde haud mirum, quando illi præ his
 citius reconvalescant, medicus enim absolute magis
 imperium suum exercet in illos, & sine contradic-
 tione ulla in tempore adhibet quævis necessaria. Diæ-
 ta Magnatum hic loci quoque non erit sicco pede
 prætereunda, quanti enim proh dolor! non com-
 mittuntur errores? ita, ut primarium hoc esse im-
 pedimentum, ne optima quæque remedia vim suam
 exferere valeant, affirmare non erubescam; ut ta-
 ceam, quod Magnates ac divites communiter non
 pluris æstiment suos medicos, quam mercenarium
 quemvis. Davor gebe ich dem Doctor sein Geld,
 daß er muß aufwarten, und alles wieder gut machen,
 sunt verba Clarissimi Rivini. Felix igitur medicus,
 qui confidentem & sapientem sortitur ex Magnati-
 bus ægrum, & contra; ut ut autem jam in paragra-
 pho secundo innui, per opus esse aliorum solide do-
 ctorum Virorum consilio apud Magnates ægrotan-
 tes, sic quoque iterum iterumque commendo con-

cordiam, multitudo enim medicorum disaordium, perdidit non raro Cæsarem: Fama etiam, uti semper medico cordi esse debet, tamen præprimis illam in aulis fervare, sapientis est & prudentis; hæc vero optabiliter potest tueri, quando medicus primo potum vini immodicum plane abhorret, quippe tunc subterfugit fomitem ac fontem omnium reliquorum vitiorum, puto temulentiam, quæ speculum est morum, & lapis lydius propensionum humanarum (*) de in quoque ab illo absit avaritia, loquacitas, arrogantia & eiusdem farinae menda, quæ neopracticum reddunt odiosum: quibus haud immerito accensendam esse puto nimiam cum aulicis familiaritatem, atque propensionem in jocos ridiculos: Medicus enim decentem atque modestam sibi comparare debet gravitatem, ne jocis continuis dignitatem perdat, seque ipsum jocularibus aulicis associet; & denique omnes intendere debet nervos Medicus aulicus, ne in diagnosi ac prognosi formanda, a recto aberret tramite, hisce enim duobus hujus famam multum posse augeri ac imminui, sana edocet ratio. Multa quidem essent dicenda de medici officiis oblatis apud Magnates, quod evilescant, de muneribus Magnatum suo tempore exosculandis, de Alchymia, aliisque artibus magis noscendis quam suadendis, & in primis quod ad Alchimiam, sane non temere ac argute ad hanc sunt perducendi, de remediis pretiosis Magnatibus propinandis, similibus

(*) c. f. B. Mem. Rivin, diss. de med. inculp. p. XL.

libusque; verum & chartæ angustia, & instituti nostri vetat ratio plura addere, ideoque filum abrum-
po, & ad alios, præprimis plebejos ægrotantes, non
nihil contemplandos, me converto.

VIII.

Non placitum mihi fuit discrimen facere inter
ægrotos mediæ conditionis, ac in fimæ, nam speci-
men hoc in nimiam excresceret molem & præterea
existimaverim ego per facili fieri posse negotio me-
dia incedere via, si quis Magnates ægrotantes, atque
reliquos, paulo penitius considerans, mediam quasi,
ut ita dicam, sibi formet prudentiam, sed his missis,
nunc ad rem. Profundissimæ eruditionis Vir, B.
Rivin. loco citato pereleganter vitam medicorum,
miseriis plenam, descripsisse mihi videtur: *Quotidi-
anas auscultare querelas, inquiens, spectare nil, nisi ca-
lamitates, inter lacrymas gemitusque omnium ad agoni-
zantes accedere, inter nives & frigora, pluvias & toni-
trua per urbem eircumire, vix dormire tuto, nedum ci-
bare, verbo, inquietudine fatigari perpetua, res adeo qui-
dem tædiosa est, (in primis practico veterano), ut plane
persuassus sim, quam plurimos, si ab initio norint fastidi-
um praxeos, quodvis potius vitæ genus eligere, quam ar-
tem istam alioquin egregiam.* Quantumvis igitur ex
præmemoratis, medicus magnam animo capiat mo-
lestiam, tamen omnia essent toleranda, nisi plerum-
que loco nostri accederent contumeliæ ac calumniæ.
Advocatus enim medicus, quando graviores causæ

*Cautela non
nulla in ple-
bejorum cu-
ratione.*

eum domi detinent, ut non ad nutum adparere possit, illico in hæc obtuse prorumpere verba vulgus non erubescit: Unser eines, sagen sie, hat schlechte Hülffe, ja, wer es auch zubezahlen hätte, wie reiche Leute? his similibusque convitiis, excruciant medicum istiusmodi homines, sed quicquid fit, PATIENTIA VINCIT OMNIA. Gratosos solent appellare Medicos, fortassis, quia sunt Eleemosynarii publici, sic re ipsa, ut merearis nomen, semper succurrendum pauperibus, sine ulla remuneratione. Quemadmodum vero medicus, minime ex sola vulgi opinione venit æstimandus, sed fama subnixta sit eruditione, alias inconstantem esse, non sine ratione existimo; sic quoque illam non prorsus esse rejiciendam, firmiter mihi persuasum habeo, imo quoque medicus prudens hanc sibi quantum possibile debet conciliare, quod fieri potest, ignarum vulgus, si vel minus intelligat, vel aliter persuasum habeat, quæcunque sint, modeste in formes, ac potius non raro loquendum esse medico cum plebejis, & sentiendum cum eruditis, existimes; brevius autem & concisius cum vulgo est colloquendum, & tamen hæc neutiquam constituit perpetuam regulam, sed pro subjectorum diversitate differt, nullatenus vero cum his ignaris disputes, ne triti proverbii veritatem experiaris:

Vinco seu vincor, semper ego maculor.

Ad morborum curam facilitandam aut protrahendam, vel impediendam haud parum conferre mentem,

tem, operationes suas varie in corpus exferentem unusquisque vel me tacente, agnoscit; ita sane quilibet medicorum pro circumstantiarum varietate, eo operam navare tenetur, ut, quantum in se est, ægrotantis operationes mentis intra limites rectos coerceat, & quemadmodum pleraque vulgi pars justo & perfecto rationis usu non pollet, quo l. animi pathemata, vel ciborum desideria moderare possent; ita diætæ regimine quam maxime opus est, & ceterorum, hisce enim neglectis, non aliter fieri potest, quin quævis irritò adhibeantur successu. Quamvis autem uniuscujusque sit medici, se ad cuiusvis captum atque ingenium accommodare, præprimis tamen hac circumspèctione per opus est in fœminis ægrotantibus, quæ nunc considerandæ veniunt,

IX.

Castitas ac Pudicitia, si quem alium, sane *Cautela circa sexum sequiorem.* Medicum ornant. Non minima quidem gloria est, sequiori sexui placere, modo hanc gratiam tibi concilies, non confabulando, jocando, vel quod maxime absit, contrectando, turpe enim est medicum audire libidinosum, & falacem. Nihil tamen obstat, quo minus practicus adeat virgines, mulieresve omnitempore, nocturnis quoque horis, si modo necessitas id postulet urgeatque morbus. Ut ut vero sexus sequior, quam plurimis morbis præpotiori vexatur; sic quocunque tandem laboret, medicum decet esse tacentem. Modo

enim quæ minus formosa est, lentiginibus inquinata, rugisque anilibus obducta, avide expetit fucum: alia menstrua suppressa pelli, & ejusmodi sexcenta alia desiderat. In quam plurimis autem foeminarum morbis, semper uno oculo respiciendus est uterus, & ordo rerum agendarum, pro modulo mensium in primis ac unice variat, tum in coelibatu, tum in conjugio. Cautus debet esse medicus in diagnosi mensium deficientium & prognosi, ne statim graves arguat, ex hoc enim solo nihil certi concludendum, idem judicium quoque esto de molam gestantibus, & hystericis. Medicamenta quod concernit, hisce molliculis propinanda, quantum possibile, palato debent esse accepta: hæc enim postulat graveolentia amara, alia suaveolentia & dulcia. Nunquam danda abortiva tam interna, quam externa, nec studio, quod scelerus impium, nec negligentia, quod turpe & indecorum: idem quoque esto judicium de vomitoriis, purgantibus, nunquam propinandis, nisi causam prius habeamus perspectam, cur hæcce medicamenta generosa sibi expetant foemellæ: itidem mola cum foetu, vel hydrope non est confundenda, sed uteri motus, probe discernendus ab Embryonis motu, & reliqua. Postremo non injuriosus ero in hocce genus formosum, quando multoties propria sua culpa perire, existimo, & meum assertum confirmare videtur Celsus: *Propria culpa pereunt, inquit, præsertim mulieres virginesque, dum pudore perfusæ, secretiores corporis affectiones revelare non audent; cum*
tamen

tamen necesse foret, ut liberius de his conquerantur, & Ranchinus () quemadmodum ait, in confessione peccatorum, vitiorum occultatio, animæ mors est, sic in corporearum affectionum relatione suppressio malorum, vitæ ac salutis ruina. Amorem quoque, quem tamen ex nimia pudicitie semper celare solent, multis morbis fomitem præbere, non sine ratione arbitror, uti morbi ex salacitate nimia orti, furor uterinus, amor insanus similesque testantur; talibus igitur conjugium, optimam sæpe virginum! medicinam, sed honestum, suadere potest Medicus: id quod tamen sub debita circumspeditione fieri debet, ne ipsis ægrotantibus facile consilium demus, sed agnatis; ne forsan verum morbum celantes, ex eo, quod medicus illum agnoverit, impudorem conjiciantur.*

X.

Quo quis tenerioris est texturæ, eo facilius quoque læditur: sane infantes ob vasculorum præ- *Caatela*
primis, pororum, nervorumque teneritudinem, *circa te-*
ob occursum alterantis aeris, errores & morbos *nellos.*
nutricum, ob ἀδὸν φρυγῶν, & inde impuritates in
corpore collectas, quocunque demum nomine in-
signias, reliquaque, multis corripitur morbis, præ-
quadratis, in vulgus est notum. Ab sit autem,
ut hæc teneritas causa sit, quam obrem hisce tenel-
lis minus mederi possimus, ut potius tanto mayo-
ri ope indigeat, quanto delicatior est machina cor-
porea. Equidem non diffiteor, singulari opus es-
se in

(*) *de consultat. rat. Cap. IV.*

se in infantum curatione prudentia, tam circa medicamenta præparanda, quam modum propinandi ac dosin; accedit, quod per sciscitationem, & seriam demum informationem ægrotantis, tam hujus constitutionem, quam morbi ætiologiam plerumque expiscamur, mirum haud erit, cur infantum ac puerorum medela, a quibus tale quid minus expectandum, sit difficilior ac periculosior. Meum non esse autumo, infantum morbos recensere, eorundemque curam annectere, hæc enim omnia magis enucleata prostant in CL. Wedel. (*) tractatu; sed potius pro juvenili ingenio adjiciam tantum non nullas cuutelas in infantum morbis pro lubitu observandas. Editio igitur in lucem embryone, statim jubente Coo, propinandum est medicamentum leniter alvum ciens, quo meconium ex intestinis ejiciatur, nam colostrum non semper aptum est, ad hanc materiam sæpius compactam, ac propemodum induratum, educendam. Dein loco lactis muliebris, haud facile dandum est aliquid succedaneum, uti non nullis est in consuetudine, etiam si ab Helmontio prædicatum, ut pote minus naturæ congruum & persæpe nociferum, siue sit decoctum anisi; siue emulsiones, neque cerevisia tepida temere nutriendus in initio. Et denique quam maxime in infantibus attendenda sunt principia vitalia, fundamenti loco generalis; primæ viæ itidem probe veniunt respiciendæ, his enim mundificatis,

mul

(*) de morbis infant. p. 7. seqq.

multorum morborum fomitem materiale, ac originem disjici, e. gr. variolarum, Epilepsiæ & ceterorum, si mihi existimo. Medicamentis nec ullis, nec pluribus quam opus est, infantes obui debent; & urgente necessitate, hæc vel fraude licita, vel persuasionibus, vel blanda vi ingerenda. In morbis gravioribus v. gr. Epilepsia inveterata, nullis remediis cedente, quandoque prudentiæ est, urgentibus præprimis parentibus, remedia empiricorum concedere. Medicamenta Mercurialia, ut Mercur. dulc. aliaque chemica, permulti quidem tanquam nocifera fugienda perhibent, verum, quando lege artis & rite sunt præparata, justo tempore & convenienti dosi propinantur, ut ingenue fatear, non video qua ratione nocere possint, sed circumspectione opus est. vid. CL. Wedel. (*) Non secandi infantes hernia laborantes, nec V.S. juxta methodum Gallorum instituenda, nisi quid speciale urgeat. Plura hac de materia scribere, prohibent adhuc proferenda, quæ nunc aggredior.

XI.

Quemadmodum multa interrogare ac sciscitare debet medicus, secundum Vallesii (**) monitum, *Cautela er-
ge adstan-
tes.* i. e. omnia ac singula exacte examinare, modo debilitas ægrotantis, atque acerbitas morbi, aut ægri morosi-

(*) *diff. de Mercurio dulc.*

(**) *2. epid. p. 122.*

rositas, permittat, quarum postrema nonnunquam tam barbara & crassa deprehenditur, ut neque medici interrogata observet, neque responso dignetur, quid? quod interdum istiusmodi cappadocium portentum obtuse dicere non erubescit: Ich weiß selbst nicht was mir ist, er siehet wohl daß ich krank bin, er wirds wohl aus dem Urin sehen, quasi vero medicus vel solo ipsius, vel urinæ aspectu judicare possit, quæ, & ex qua causa patiatur; ita potissimum multum lucis accendunt practico adstantes prudentes, i. e. qui circa ægrotantium medelas sæpius fuerunt occupati, hisque præprimis hocce munus iterum est demandandum. Antequam vero paulo accuratius adstantes confidero, me non sine ratione suadere opinor, prius ab his constitutionem, ætatem, vitæ genus aliaque esse expiscanda, quam intramus infirmi cameram, non quidem eam ob causam, ut ordine hæc omnia denuo possit enarrare medicus, ac si esset Propheta; verum, ne tam multifariis quæstionibus fatiget decumbentem. Cum igitur nonnihil adstantes contemplari apud animum constituerim, non inepte me facturum arbitror, quando horum custodum officium, quod tria involvit, paulo accuratius inspicio, quo eo melius adpareat, quomodo sint gubernandi, & errores ac delicta eorum corrigendi. Primo enim ægrotantem ejusque affectum, remedia propinanda, res non naturales exacte scire, illis fit
 inte-

integrum c. f. Cl. Bohn. (*) quo medico quærenti
distincte omnia recensere queant; dein ut medica-
menta justo tempore ac dosi adplicent propinent-
que ægroto; & denique ut observent a medico
præscriptam diætam necessariam: non raro autem
accidere solet, ut ultra crepidam sapere malint,
si quando medici regulas negligunt, harumque lo-
co & medicamentorum substituant alia, quod fit
modo clam, si timidiore, modo palam, si arrogantio-
res & perfictæ magis frontis fuerint, quod vero neu-
tiquam tolerandum. Præstat magis ægros curato-
rem habere specialem, quam generalem, unum
certum, quam plures incertos, vagosque; præ
reliquis autem aptissimæ sunt foeminæ clinicæ, æ-
que consuetæ, seu huic muneri adfuetæ. Nihil
temere indulgendum est adstantibus, nec commit-
tendum, & medici multum interest, ut fidos, ami-
cos & candidos nanciscatur adstantes, alias fama
infirmis ac debilibus incedit cruribus; hi quoque me-
dicinæ periti esse possunt, non vero nasuti, arro-
gantes, malefici, perfidive; sed medicus director
antea dictorum, omnes eo intendat nervos, quo
ultra vulgus sapere, ac intelligentia omnes ac sin-
gulos præmemoratos antecellere queat.

XII.

Ex pharmacopoliis tam simplicia quam *Cautela*
composita, & cruda, & præparata præscribere *nonnullæ*
ac depromere, esse consultum, in vulgus est no- *circa medi-*
tum; *camenta in*
genere.

E 2

(*) de off. med. dupl.

tum; nihilominus tamen, quia permulta in his vel plane non, vel superflua prostant, imo averfationem interdum cientia, ignobiliora & indigna, de quibus pererudite B. Mem. Rivinus fcripfit (*) accedit, quod aliquando variorum medicamento- rum, præprimis heroicorum præparatio, non ri- te ac circumfpecte peragatur, ita rebus fic fe ha- bentibus non poffum non, quin felecta magis at- que tutiora, privatim præparanda ac difpenfanda, commendem: fi modo leges publicæ id non pro- hibeant, aut bene conftitutæ pharmacopœæ, neces- fitatem privatæ difpenfationis non infringant: a- lias melius agere, juniorem præprimis medicum exiftimo, fi publice formulas præfcribat, quo nem- pe in casu finifti forfan eventus ad testimonium publicum, rei fic & non aliter actæ, provocare pof- fit. *Horrent non pauci, ait, CL. Rivin. ac horrerent omnes, credo, quæ præparantur & distribuuntur in offici- nis, fi refcirent, quibus contaminentur lances, mortarium & reliqua utensilia. Novi fæminas, quæ morbum ac do- lorem quemcunque pati, quæ mori malint, quam vel uni- cum granum, guttulamve unciam e pharmacopolio affu- mere, quod aliquando audiverint, es fâme allerley von armen Sündern in die Apotheke.* Utut autem præparatio medicamentorum tantum eft opus, ut proprios oculos manusque admovere, omnino fit neceffarium, ab hac enim dependet falus vitæque ægrotantium, ita, fi neceffitas poftulet medicamen- ta ex officinis depromere, fæmpre præ ignotis quo-
ad

(*) in diff. de medic. offic. cenf.

ad præparationem, usu communi recepta, & satis commendata ac experta eligenda. Medicamenta leniora temperatiora quam sæpissime in morbis curandis omne punctum absolvunt, & multoties existunt præstantiora fortioribus calidioribusve. Mutatio crebra & medici & medicamenti, citra fonticam rationem, persæpe mors ægri. Medicamenta non æstimanda ab eventu, sed secundum indicationum rationes, methodum medendi & leges ac fundamenta artis. In Mercurialibus propinandis ipsoque Mercurio dulc. quam maxime opus est cautela, tum quoad præparationem, quæ certa ac cauta esse debet, tum respectu doseos atque subjecti: vid. CL. Wedel (*). Opiatis pariter practicus carere nequit certis, fidis ac innoxiiis, necessariis ac probatissimis, modo circumspicte administrantem, uti reliqua nanciscantur; sed optimum est in multis morbis, opiatis, uti quoque reliquis medicamentis plane abstinere, & tantum convenientem adhibere victum, quo natura foveatur, non raro enim morbus remediorum copia evadit incurabilis, consentientem habeo peringeniosum BAGLIVIVM (**) qui plura, lectu digna hoc de argumento scripsit, ad quem B. L. ablego; nunc vero paucula differere mihi licitum erit, de pulsuum exploratione, quam brevibus considerandam in me suscipio.

E 3

XIII.

(*) in *diff. de Mercurio dulc.*

(**) in *Animadvers. suis in Pract. nov.*

XIII.

*Cautela non
nulla circa
pulsus ex-
plorationem*

Cor centrum totius Circuli sanguinis modo potentius modo remissius, modo crebrius, modo tardius constringitur, vel dilatatur, & ita sanguinem pro Systoles ac Diastoles discrepantia, evibrat quoque musculus hic ac protrudit ad omnes corporis partes, unde haud mirum, quando pulsus mox celer, mox tardus & sic porro deprehenditur. Nolo jam morasnectere in recensendis pulsuum speciebus, has autem qui cupit, evolvat Struthium, Wedel differt. (*), ubi plura hac de materia scripta prostant. Condone velim, L. B. si hic, uti in reliquis quoque rem non semper acu tetigerim, idque virium mearum tenuitati adscribas. Ex antea dictis, ni fallor, liquido adparet, pulsuum multis vicissitudinibus esse obnoxium, & sic terror, tristitia, inopinatus medici vel amici cujusdam aspectus statim commutare illum valet, ideoque putaverim ego, prius aliquamdiu cum ægroto esse colloquendum, quam pulsuum explorare sit licitum. Pulsui nec nimis diu inhærendum (more Sinensium), multo minus alio prætextu, nec nimis breviter desistendum, ad ictus minimum sex vel octo. Sunt, quibus natura arteriam alias in carpo sitam, pollicem inter atque indicem collocavit, tunc non illico existimandum, ægrotantem agere animam, sed reliqua probe sunt consideranda

(*) de pulsuum Physica.

da vid. Tulp. (**). Pechlin. (***) aliique. Medicus quoque nec nimis pertimescere debet pulsus varietatem, nec fidere eidem soli; Pulsus enim bonus, urina bona, tamen æger moritur. Judicium igitur non statim & promiscue erit ferendum ex pulsu circa morbos: es hat nichts zu sagen, der Patient soll balde wieder restituiret werden, quippe non raro evenire solet, ut vix præterlapsa semihora, ægrotum vitam cum morte commutasse, audias; sed uti supra dictum fuit, signa collective sumpta, demum constituunt pathognomicum. Quemadmodum vero pulsus in auspicanda & exercenda praxi clinica primum est magisterium; sic ab ægrotante visitato discedere hoc neglecto, turpe fuerit ac probrosum, nam signum est certum, etiamsi certis casibus fallat, si igitur quid certi ex pulsum tactu in nos redundet, id omne debemus ceteris circumstantiis (excepto uno vel altero casu) quæ, uti jam monui semper acri prius sunt perpendendæ judicio, ne bonum perperam pronunciemus pulsum, & ægrotantes omni periculo vacuos: tunc enim symptomatis præter spem omnem atque opinionem in deterius mutatis, non est Sapientis, dicere:

HOC NON PUTARAM.

Sed hæc velut in transitu de pulsu, nunc ad lotium humanum considerandum me converto.

XIV.

(**) 3. observat. 45.

(***) Lib. 2. observ. 5.

*Cautela cir-
ca urina-
rum inspe-
ctionem,*

Quemadmodum in paragrapho præcedenti dixi, pulsum non esse unum eundemque, sed admodum discrepare pro subiectorum diversitate, sic quoque idem iudicium esto de urina humana. Lubens quidem fateor, multos extare libros, in quibus *ἡγοικοντίας* methodus magna cum diligentia fuit descripta, & meum quoque hic loci non erit novam conscribere, utpote quod opus grandius, quam cui rite satisfaciendo, vires meas cenfeo pares, ut potius concise tradam nonnullas cautelas, quibus in praxi adhuc parum versati (si illis ita visum fuerit) possunt uti, & pro lubitu his minus politis, politiora ac cultiora addere. Dolendi sunt vel ad minimum merentur commiserationem, qui dolorem in capite, abscessum in gula, aut quemvis alterius partis affectum, unde nihil sero communicatur, ex matula divinare præ se ferunt, hi enim ignorantia potius suæ, quam morbi cuiusvis indicium præbent, vid. Cl. Thom. Willis: (*) Equidem non diffitendum, ad renum, ureterum & vesicæ affectiones, nec non gradum æstus febrilis diiudicandum, Icterus dignoscendum, aliquid lucis nobis accendere urinarum inspectionem, sed quomodo quis ætatem, sexum, an ægrotus lectulo sit affixus, nec ne? aliaque sexcenta, ex matula hariolari possit, ut nihil diffimulem, non video causam satis aptam atque idoneam. Lotium igitur, seu huius inspectio duntaxat in tantum habet ali-

(*) *dissert. epistol. de urin,*

aliqualem usum, in quantum antea nominatas alluit partes, & ex sanguine secernitur: ergo ex sola urina nunquam temere & inconsiderate vaticinari debet Medicus: Ergo nec exigenda promiscue & absolute ab omnibus, neque huius perlustratio prorsus abnuenda; E. facta consultatione medicos inter de ægrotantis affectu, non ex urina contrarium assertum inconsulte in medium proferendum: E. in externis læsionibus quibuscunque conformationis & solutæ unitatis, non nisi admodum remote in censum venit urina, & ut brevibus me explicem, id non facile dixerim, urinæ inspectionem omnimode esse reiiciendam, ut potius laudem suam mereri, prorsus sim persuasus; iistamen cum aliis cordatioribus medicis assentiri haud possum, qui ex solo allato lotio, sepositis omnibus symptomatis aliisque signis, nec ægrotante viso, nec alio modo de eius statu sufficienter instructi, morbum eiusque causam, & quod maximum, eventum divinare frustra conantur, uti iamiam in antecedentibus innui. Evaporatio, destillatio, putrefactio lotii, non nulli quidem, *εποκρίτην* accuratius inspicientes, suadere videntur, tamen quid certi falsive inde ad nos redundet, acri iudicio præditis animo perlustrandum relinquo. Ut ut autem medicus præ ceteris multis est expositus periclitationibus, sic præsertim in urinarum inspectione cautus sit, ne fallatur; nemo non facili perspicit negotio: Nonne cruenta urina, alias vasorum læsionem non obscure indicans, te fallere valet in mensesium fluxu, & quem quæso latet, dari medicos, qui studiose ablegant eiusmodi emissarios, iudicium de mor-

bo præfenti (& per hæc nullus adest) exigentes, quo expiscatis omnibus neo-practicum decipiant, deceptumque penes alios risui habeant (*), caute igitur de lotio ab ignotis allato iudicandum: sic quoque varia assumpta, imprimis liquida, urinam diversimode alterare queunt. Multa quidem dicenda restant, verum brevitati studens; paragraphum finio, cum animus sit fostra medica, quæ ordo nunc tangit, brevibus perquirendi.

XV.

*Cautela circa
fostra
medica,*

Loquuntur vulgo medicos esse benignos, quia benigne ægrotis facerent, præprimis pauperibus, & forsan quoque ex hac ratione illos Gratosos adpellant: sane hæc, similesque denominationes, non parum quidem splendoris ac honoris medicinæ conciliant, & esset exoptandum, ut omnes ac singuli hoc nomen sibi iure possent vindicare; tamen quia prohi dolor! contrarium quotidie experimur, ita, ut avaritia, qua nihil turpius ac detestabilius medico, & non satis vituperanda commoditas, benignitatem ac sedulitatem longe superare videntur; sic me non sine ratione adserturum fore opinor, quando hoc encomio multos medicos prorsus indignos iudico. Novi enim quosdam, quibus semper in consuetudine erat ægrotantes pecunia carentes ablegare ad iuniores, & dicere: Hier ist nicht viel zu hohlen, er mag zu einem Anfänger gehen, ich bin kein Gotteswillen Doctor. Cur autem tam horride atque inculte nonnulli practicorum veteranorum dicunt?

(*) vid. Bohn. de offic. med. præfag.

cunt? scaturigo omnium præmemoratorum est nimia fiducia sui ipsius, temere enim istiusmodi homines sibi persuadent, hunc vel illum ægrotantem nullatenus pristinae sanitati posse restitui, nisi eorum imploret auxilium, quasi vero unicum essent solatium ac refugium; certe de his quid sentiendum determinare non suscipio, sed sanioribus ac prudentioribus practicis veteranis decidendum relinquo. Tantum vero abest, ut modo recensitis practicis omnem prærogativam denegarem, horumque famam meis meditationibus iuvenilibus infringere, non sane, utpote quos omni reverentia excipio, ut potius declarem, sermonem hic esse tantum de illis medicis veteranis, qui præconceptis opinionibus turgidi, medicos iuniores plane nauci faciunt, existimantque se solos sapere. Avaritia igitur si quem alium, certe dedecet medicum, ideoque semper gratiosa manu pauperibus subveniendum, sine ulla remuneratione; munusculum tamen, si tibi offerant, non detrectes, prudentiæ est, nisi pauperies notoria tibi sit cognita, quæ gratitudini pauperum est præferenda; hoc enim magis magisque firmatur confidentia, nec deteriti reditum abhorrent. Sacerdotibus urbicis, ministris aulicis, aliisque gratis quoque (si lubet) succurrendum, verum nihil sine causa; & uti Clericus Clericum, ita medicus medicum non decimat facile, sed auxiliatrices sibi invicem præbeant manus, ipsis sit integrum: Pro ægrotantis captu, statu & conditione quoque sorsum medica differunt; sicque pretium medicamentorum definitum a vilioris vel mediæ conditionis ægrotantibus

desiderare, erit æquissimum, non æque ab illis, penes quos est summum imperium, & qui divites audiunt, quorum Magnanimitati ac Liberalitati omnia sunt relinquenda: Exiguum lucrum, idque sæpius repetitum, magis prodest quam pretiosum & rarum, medio tutissimus ibis, præstat autem in defectu magis peccare poscendi & accipiendi, quam in excessu: Ægri curati vel curandi, semper ex solvendi grata promptitudine sunt æstimandi, neutiquam vero ex divitiis & facultatibus. Sunt, pro medicamentorum præscriptione, visitationibus & medicamentis ipsis large ac liberaliter solventes, alii non æque, probe itaque a se invicem distinguendi ægrotantes liberales ab avaris. Non est, ut multa de ingratis, illiberalibus, rudioribus aliisque huius farinae hominibus differam, etiamsi monitis & in ius vocatis, tamen ad solvendum obtusis, namque hoc in casu optima est cautela ACCIPE DUM DOLET, quando enim dolor evanuit, plerumque hocce hominum genus dicere solet: *Er hat mir ja balde nichts gegeben, und ich habe auch keine Hülffe verspühret.* Nolo me prolixiorem hac in materia gerere, ideoque brevibus paragraphum ultimum, cautelas nonnullas erga morientes sistentem ordior.

XVI.

Cum omnes fervare sit impossibile, interdum enim medica plus valet arte malum; ita medicum non corpori solum omnimodo prospicere, verum & animæ, præsertim urgente necessitate decet; & esset exoptandum, ut semper in morbis malignis, acutis, aliisque casibus desperatis, qui præter spem omnem atque opinionem ægotantem extinguunt, prius confessionarii accierentur, quam medici, quo anima periculis erepta, eo tutius corpori auxilium ferre queamus. Sed quis quæso est nostrum, qui ægotantibus hocce suadere moli-
retur? nonne imprudentes talem illico mortis nuncium haberent? sed quicquid sentiant istiusmodi improvidi atque temerarii, tamen erit medici christiani, animæ rationem habere, & si moribundo ægro cum aliis adstet, sive cognato, sive amico honorato, prout decorum fuerit visum, id indicat. Quando autem quis mihi obicere vellet, in agone non opus esse medico, sed prudentiæ, tunc temporis domi se tenere; ambabus largior, quando medicus noverit fatorum præcipitia, uti in senibus, aliisve morbis periculosis, cum tela prævisa minus noceant, & mors præcognita famæ consulat; id autem saltem urgeo, medicum præsentem, mortem ægri subterfugere non debere, dedecori enim esset, si ægotans hoc anxie desideret, imo periculosum, præprimis in aulis, male enim sibi conscius tunc videretur, vel ex mala causa id facere. Nunquam vero acceleranda est mors morituri, et-

Cautela circa morientes.

iam ad adstantium aut ipsius ægri rogatum; sed confortantibus vitalia, & mitigantibus dolores, æger est erigendus, si quando vires adhuc medicinam quandam admittant, alias enim esset superfluum, & melius, horam solutionis quiete expectare. Nec desperandum quoque sine necessitate, nec nimis fidendum, imprimis quando æger sæpius quasi mortuus visus fuit, tunc enim caute circa prognosin versandum. Neutiquam vero mortui sunt visitandi, uti Gallis in proverbio est, nisi ad Magistratus requisitionem, vel ad parentum vel cognatorum petitem cadaveris apertio instituat; minime vero hæc promiscue efflagitanda, vel subeunda erit a medico, verum præmemoratorum voluntati relinquenda. Peracta autem sectione, medici est, de morbi genere & statu, quo æger decubuit & defunctus est, referre, & in hac relatione brevi, perspicua & sufficienti, præprimis acumen iudicii medici elucere debet, hicque doctus ab indocto discernitur. Nec terminis technicis omissis, ponenda sunt huc minus spectantia vel defunctum, vel alios false perstringentia; & morbus, in obscœnis si fuerit partibus, etiam si nullatenus suspectus, præcipue in sexu sequiori, præstat semper velamento quasi obtegere referenda, & modestiis effari. Ne autem exercitatio hæc animi, Tibi, L. B! nauseam creet, finem rei impono, & si quorundam bilem præter omnem spem atque opinionem moverim, doleo illorum vicem, condonandum mihi est hoc in argumento minus perito, & cogitandum: Nunquam male, nunquam bene: augeas, modeste corrigas, & quæ minus sunt polita, polias, iterum

iterum iterumque abs te peto : lubuit cautelas tantum
nonnullas scribere Medico politicas , si placet Politiam
medicam perfectam elaborare, permultos Tibi obstri-
ctos facies, idunice adhuc abs te contendo, ut
mihi imposterum faveas.

TANTUM.

Errata sequentia, & si quæplura
irrepperint corrigat B. L.

Pag. 3. lin. 17. lege accurata p. 4. l. 2 l. derogatur. p. 5.
l. 2. l. necessarium. p. 5. l. 13. l. oporteat. p. 5. l. 23. l.
ardentissimis. p. 5. l. 28. l. huncce. p. 8. l. 1. l. ipsæ. p. 8.
l. 3. l. querelæ. p. 8. l. 16. l. partibus. p. 12. l. 24. l. habeat.
p. 16. l. 5. l. lectione. p. 18. l. 17. l. sesquipedalibus. p. 19.
l. 2. l. iugulari. p. 19. l. 4. l. aliud substituit. p. 19. l. 10. l.
innumerabiles. p. 19. l. 19. l. Syracidis. p. 21. l. 11. l. pra-
xeos chirurgicæ. p. 21. l. 12. l. interdicendum. p. 21. l. 16.
l. iubet ratio. p. 21. l. 22. l. aberrantibus. p. 22. l. 14. l. co-
gnito. p. 22. l. 18. l. tempus. p. 24. l. 8. l. veniam. p. 24. l.
21. l. morbos. p. 24. l. 25. l. existere. p. 25. l. 6. l. condi-
tio. p. 26. l. 1. l. discordium. p. 28. l. 27. Vincor. p. 30. l.
28. l. inquit. p. 31. l. 6. l. pudicitia. p. 31. l. 16. l. in pудо-
rem.